

ภูมิภาคนิยมในการเมืองไทยของพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยในภาคเหนือ

Political regionalism in Thailand of Thai Rak Thai Party and

Pheu Thai Party in North

¹ไวยวิทย์ ลีนาชูไชย (Viyavit Leenanuchai)

²ธนาสฤษฎ์ สตะเวทิน (Dhanasarit Satawedini)

³สันหนัฐ จักรภัทรวงศ์ (Sunhanat Jakkapattarawong)

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University)

Email: bobbyleenanuchai@gmail.com

Received April 10, 2019; Revised March 13, 2020; Accepted April 20, 2020

Abstract

The purpose of this research was to study the region's popularity towards the Thai Rak Thai and Pheu Thai Party, creating a party's support base and the process of policing the party's people in 8 (upper) north provinces of Thailand. The study was a qualitative research and data were collected via documents, field works, and in-depth interviews with 20 key informants including politicians, Civil servant group and community leaders, as well as observing the sample groups and using the triangular data validation method to verify the data. According to the results of the Research, regionalism towards Thai Rak Thai Party and Pheu Thai Party in upper north were the pride and loyalty towards to Thai Rak Thai Party and Pheu Thai Party and the confidence in party institution which brings populist policies to reach the local grassroots groups. Creation of the party support bases of Thai Rak Thai Party and Pheu Thai Party in upper north provinces used the popularity of local people towards the populist policy of the party by promoting is the main point in establishing the voting base. According to the political socialization of Thai Rak Thai Party and Pheu Thai Party of people in 8 upper north provinces, populist policies and citation of the political event to fight for democracy were closely utilized in political socialization via canvass from the election candidates of the parties by speaking dialects and dressing by native style to create the party supporting bases to be the regionalism.

Keywords: Political Regionalism, creation of the party support bases, political socialization

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ภูมิภาคนิยมในการเมืองไทยของพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยในภาคเหนือ เป็นการศึกษาเฉพาะความเป็นภูมิภาคนิยมที่มีต่อพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทย การสร้างฐานเสียงสนับสนุนของพรรคฯ และกระบวนการกล่อมเกลากองการเมืองของพรรคฯ ของคนใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มนักรการเมือง กลุ่มข้าราชการ และกลุ่มผู้นำชุมชน รวมจำนวน 20 คน ตลอดจนใช้วิธีการสังเกตกลุ่มตัวอย่าง และใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าในการตรวจสอบข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นภูมิภาคนิยมที่มีต่อพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยในภาคเหนือตอนบน ได้แก่ ความภูมิใจ ยึดมั่นถือมั่น และยังเชื่อมั่นในความเป็นพรรคการเมืองที่น่าเอาใจปราชยานิยมเข้าถึงกลุ่มคนรากหญ้าในท้องถิ่น การสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยในภาคเหนือตอนบน ได้แก่ การใช้ความนิยมของคนในท้องถิ่นที่มีต่อนโยบายประชานิยมของพรรคฯ ซึ่งเป็นประเด็นหลักในการสร้างฐานเสียง กระบวนการกล่อมเกลากองการเมืองของพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยในภาคเหนือตอนบนนั้น พบว่า นโยบายประชานิยมและการอ้างเหตุการณ์ทางการเมืองในการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ถูกนำมาใช้ในการกล่อมเกลากองการเมืองผ่านการหาเสียงอย่างใกล้ชิดจากผู้ลงสมัครเลือกตั้งของพรรคในการสร้างฐานคะแนนเสียงจนเกิดเป็นภูมิภาคนิยม

คำสำคัญ: ภูมิภาคนิยม, การสร้างฐานเสียง, การกล่อมเกลากองการเมือง

บทนำ

ภูมิภาคนิยมและท้องถิ่นนิยมไม่เคยเป็นเรื่องล้าสมัยในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเลือกตั้งที่มีการชูประเด็นในการหาเสียงให้คนในภูมิภาคของตนและท้องถิ่นของตนมาเป็นตัวแทนในสภาผู้แทนราษฎรและมาเป็นที่หน้าคณะรัฐบาล หรือแม้แต่ช่วงหลังจากการเลือกตั้งยังมีการเรียกร้องให้จัดสรรโควตารัฐมนตรีตามภูมิภาคต่าง ๆ ตามกลุ่มทางการเมืองในภูมิภาคของตน ซึ่งเป็นผลมาจากความเป็นภูมิภาคนิยมและท้องถิ่นนิยมด้านการเมืองด้านภูมิศาสตร์ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ตลอดจนถึงการจัดการทรัพยากร (Saowaluck Sukwirat, 1996) ในขณะเดียวกันความเป็นภูมิภาคนิยมและท้องถิ่นนิยมถูกระทบด้วยกรอบคิดชาตินิยมและมายาคติทางประวัติศาสตร์ของไทย ส่งผลให้คุณค่าของอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่ผูกพันกับภูมิภาคนิยมและท้องถิ่นนิยม ถูกกรอบคิดกรอบคิดชาตินิยมและมายาคติลิดลุดคุณค่า ก่อให้เกิดปัญหาความแตกแยกขึ้นมาได้ (Saowaluck Sukwirat, 1996)

การเมืองการปกครองไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 นั้น รับเอารูปแบบการปกครองในระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตยในรูปแบบรัฐสภาเข้ามาแทนการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งต่อมามีการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการปกครองในรายละเอียดที่แตกต่างกัน ตามบริบทของสถานการณ์และสภาพแวดล้อมในแต่ละยุค แต่ละสมัย ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าใครที่ขึ้นมาใช้อำนาจปกครองรัฐในขณะนั้น บางครั้งก็เป็นไปอย่างราบรื่นต่อเนื่อง แต่บางครั้งการปกครองก็สะดุดหยุดลงเป็นระยะ ๆ โดยมีการพลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันขึ้นมาครองอำนาจทางการเมือง ซึ่งส่วนมากจะมาจากกระบวนการไม่ว่าจะเป็นพลเรือนหรือเป็นทหาร โดยเฉพาะทหารที่มีโอกาสก้าวขึ้นมาใช้อำนาจปกครองรัฐในฐานะนายกรัฐมนตรีนอกจากนี้ยังสามารถรักษาอำนาจและอยู่ในตำแหน่งได้นานกว่านายกรัฐมนตรีที่มาจากพลเรือนไม่ว่าจะโดยการแต่งตั้งหรือมาจากการเลือกตั้ง ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากการที่ว่าทหารเป็น

องค์กรในรูปแบบของกองทัพ มีทั้งอาวุธและบุคลากรที่มีระเบียบวินัยมากกว่าองค์กรของรัฐอื่น ๆ มีศักยภาพในการที่จะทำการรัฐประหารยึดอำนาจทางการเมือง

การเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 นับเป็นการเลือกตั้งครั้งแรก ภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จากนโยบายในการหาเสียงแบบ คิดใหม่ทำใหม่ ที่ถูกใจและตรงตามความต้องการของคนระดับรากหญ้า ทำให้ผลการเลือกตั้งในครั้งนี้ พรรคไทยรักไทยซึ่งนำโดยทักษิณ ชินวัตร ได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลและได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 23 ของประเทศไทยในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 เข้ามาบริหารประเทศ ภายใต้แนวนโยบายที่ไม่เคยมีรัฐบาลชุดใดในประวัติศาสตร์การเมืองไทย ได้เคยนำมาใช้บริหารประเทศ นับเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในการวางยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในการบริหารประเทศอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนเลยในทางการเมืองไทย (Natthawut Wachirarueangchai, 2004)

พรรคไทยรักไทยประสบกับวิกฤตทางการเมืองจึงได้ถูกยุบพรรคในคดีที่ว่า จ้างพรรคการเมืองขนาดเล็กลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นพรรคพลังประชาชน และกลายมาเป็นพรรคเพื่อไทยในปัจจุบัน ต่อข้อสังเกตดังกล่าวผู้วิจัยเล็งเห็นว่าพรรคเพื่อไทยในปัจจุบันหรือพรรคไทยรักไทย (ชื่อเดิม) เป็นพรรคการเมืองของไทยพรรคหนึ่งที่มีความนิยมเป็นอย่างมากจากประชาชน จะเห็นได้ว่าพรรคไทยรักไทยเข้ามาบริหารประเทศ จากความสำเร็จในการเลือกตั้งและชนะการเลือกตั้งหลายสมัยติดต่อกัน ถึงแม้จะเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการยึดอำนาจจากทหาร การถูกยุบพรรค และการประท้วงต่อต้านรัฐบาลจากกลุ่มคนเสื้อสีเหลืองก็ตาม แต่ก็ไม่ทำให้ความนิยมในพรรคการเมืองนี้เสื่อมลงแต่อย่างใด (Working Group, Dr. Thaksin Shinawatra, 2015)

พรรคไทยรักไทยเป็นพรรคการเมืองๆ หนึ่ง ที่มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจและมีการพัฒนาทางการเมืองที่เป็นที่ยอมรับเป็นอย่างมากของประชาชน โดยเฉพาะประชาชนทางภาคเหนือ ไม่ว่าจะเป็นการทำหน้าที่บริหารประเทศในฐานะรัฐบาล หรือฝ่ายค้าน แม้กระทั่งในช่วงที่การเมืองไทยถูกอำนาจเผด็จการเข้าครอบงำ พรรคไทยรักไทยก็ยังจะยืนหยัดและมีบทบาททางการเมืองอยู่ได้เสมอมา การดำเนินงานทางการเมืองของพรรคการเมืองต่าง ๆ ย่อมต้องการความยอมรับของประชาชนในฐานะที่ตนได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนของประชาชน เพื่อเข้าไปทำหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น สิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุดของพรรคการเมืองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้ก็คือฐานเสียงนั่นเอง

การเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2544 พรรคไทยรักไทยของ ทักษิณ ชินวัตร ชนะการเลือกตั้งจนสามารถจัดตั้งรัฐบาลเป็นครั้งแรกภายใต้รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 โดยใช้ข้อความประชาสัมพันธ์ว่า “คิดใหม่ ทำใหม่ เพื่อไทยทุกคน” ต่อมาการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2548 พรรคไทยรักไทยของ ทักษิณ ชินวัตร ใช้ข้อความประชาสัมพันธ์ว่า “4 ปีซ่อม 4 ปีสร้าง” และ “พรรคไทยรักไทย หัวใจคือประชาชน” จนชนะการเลือกตั้งมีคะแนนเสียงสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวสำเร็จ หลังจากทหารคืนอำนาจให้กับประชาชน เกิดการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2550 พรรคพลังประชาชนที่นำโดยนายสมัคร สุนทรเวช ชนะการเลือกตั้งจากพรรคการเมืองอื่น ๆ ได้สำเร็จ และอีกครั้งในปี 2554 ที่พรรคเพื่อไทยซึ่งมีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ซึ่งเป็นน้องสาวของทักษิณ ชินวัตร นำพรรคชนะการเลือกตั้งได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกินกึ่งหนึ่งเป็นครั้งที่ 2 สามารถครองเสียงมากในสภา และเป็นพรรคชนะการเลือกตั้งครั้งที่ 4 ติดต่อกันมา โดยจะเห็นได้ว่าคะแนนนิยมของพรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชนและพรรคเพื่อไทยนั้นจะได้คะแนนนิยมจากประชาชนทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นจำนวนมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของคนไทยในหลายประเด็น ซึ่งประเด็นหนึ่งที่มีความน่าสนใจ และมีนัยสำคัญที่ควรแก่การศึกษาคือ ประเด็นของผลการเลือกตั้งที่มี

ลักษณะของความเป็นภูมิภาคนิยมเพิ่มขึ้นกว่าในอดีตดังที่ Prajak Kongkirati (2011) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “เริ่มมีการรวมกลุ่มกันเป็นภูมิภาคนิยม เนื่องจากเริ่มมีฐานเสียงที่ชัดเจน เช่น พรรคไทยรักไทยก็ยังมีฐานเสียงในภาคเหนือแล้ว ขณะการเลือกตั้งแบบถล่มทลาย ในขณะที่ภาคใต้ก็ยึดพรรคประชาธิปัตย์อย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะในภาคใต้ที่สามารถชนะคู่แข่งแบบทิ้งห่างมากกว่าพรรคเพื่อไทย ส่วนพรรคเพื่อไทยชนะคู่แข่งในภาคเหนือ ทั้งนี้การเป็นภูมิภาคนิยมยังอยู่ที่ยาว และสามารถทำให้คาดการณ์การเลือกตั้งในครั้งต่อไปได้ ซึ่งแต่ละภาคก็โหวตให้พรรคของตนเองและเป็นเช่นนี้มานานแล้ว”

พรรคไทยรักไทย คือพรรคที่มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มากที่สุดในประเทศ จากฐานเสียงในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยที่อดีตนายกฯ ทักษิณ ได้สร้างความเชื่อมั่นในความเป็นพรรคไทยรักไทยมาเป็นเวลายาวนาน จนทำให้คนทั้งในภาคเหนือรู้สึกได้ว่า “เพื่อไทยคือพรรคของเรา” ตรงกับอีกทฤษฎีท้องถิ่นนิยมหรือความพยายามสร้างตนเองให้เป็นพรรคพวกเดียวกันกับกลุ่มเป้าหมาย หรือสร้างความสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่น การดำเนินงานทางการเมืองของพรรคการเมืองต่าง ๆ ย่อมต้องการความเป็นที่ยอมรับของประชาชนในฐานะที่ตนได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนของประชาชน เพื่อเข้าไปทำหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุดของพรรคการเมืองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้ก็คือ ฐานเสียงนั่นเอง (Burachat Phanthongrak, 2012)

ด้วยกลยุทธ์การหาเสียงที่โดนใจประชาชน พรุ่งพร้อมด้วยรูปแบบการประชาสัมพันธ์โดยใช้กลยุทธ์ทางการตลาด ผสมผสานระหว่างวิถีทางการเมืองบวกกับความพร้อมทางด้านกำลังคนทั้งหน้าใหม่และหน้าเก่า ประกอบกับการนำเสนอแนวนโยบายที่เป็นรูปธรรม เช่น การพักหนี้เกษตรกร 3 ปี สุขภาพดีถ้วนหน้าด้วยโครงการ 30 บาท รักษาทุกโรค โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท (Kanmune Srisawanphob and Narongchai Panyanachai, 2004) ภาพของนักคิด นักบริหารที่ประสบความสำเร็จ โดยใช้ฐานของการเป็นบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ ธุรกิจที่ดูทันสมัย เช่น โทรศัพท์มือถือ ดาวเทียม บวกกับระบบการจัดการใหม่ๆ อย่างไม่เคยมีนักการเมืองหรือพรรคการเมืองใดทำมาก่อน ชูนโยบายเป็นรูปธรรมที่เห็นชัดเจน ชนิดพูดแล้วฟังแล้วเห็นดีด้วยทันที (Natthawut Wachirareangchai, 2004) นโยบายประชานิยมและโครงการเอื้ออาทรต่าง ๆ คือการอุปถัมภ์โดยนโยบาย (policy patronage) คือ ผลประโยชน์ทางวัตถุที่ชาวบ้านได้รับอย่างจริงจังเป็นครั้งแรกจากภาคการเมือง ก่อให้เกิดการบูรณาการเชิงโครงสร้างทางการเมืองที่โยงภาคชนบทผูกจิตใจคนและชาวบ้านทั้งหมดเข้ากับภาคการเมืองจนเรียกได้ว่าเป็น “ภูมิภาคนิยม” หรือ “ท้องถิ่นนิยม” (Teerayut Boonmee, 2004)

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้พรรคไทยรักไทยสามารถเป็นที่นิยมในหมู่ประชาชน คือ ในช่วงหาเสียงพรรคได้ขายนโยบายให้กับประชาชน เพื่อให้ได้ฐานเสียงในการเลือกตั้ง ซึ่งเปรียบเสมือนการที่พรรคการเมืองทำสัญญากับประชาชนนั่นเอง เพียงแต่พรรคไทยรักไทยหลังจากได้รับคะแนนเสียงจากประชาชนแล้ว จนได้เป็นรัฐบาลพรรคก็ได้ปฏิบัติตามนโยบายของพรรคที่ได้ทำการสัญญาไว้ก่อนการเลือกตั้ง ผลการดำเนินกิจกรรมตามนโยบายของพรรครัฐบาลทักษิณได้รับความพึงพอใจจนเป็นที่ชื่นชอบและไว้วางใจในหมู่ประชาชน จนกล่าวได้ว่าประชาชนในภูมิภาคต่าง ๆ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมากกว่าสมัยก่อน ๆ สร้างความเป็นภูมิภาคนิยมขึ้นมา ส่งผลให้ในการเลือกตั้งครั้งถัดมา เสียงของพรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน และพรรคเพื่อไทยมีคะแนนเสียงอยู่ในอันดับแรกทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไป

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งถือเป็นจุดเด่นของพรรคไทยรักไทยและสอดคล้องกับความชอบของคนภาคเหนือคือ นโยบายประชานิยมที่ครองใจคนระดับรากหญ้า เพราะเนื่องจากภาคเหนือมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำกสิกรรม ทำไร่ทำนา เพาะปลูกพืชไร่เศรษฐกิจอย่างมหาศาล ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่านโยบายดังกล่าวถูกตั้งโดยทักษิณ ชินวัตร ซึ่ง

ประชาชนระดับรากหญ้าเชื่อว่า ทักษิณจะสามารถทำให้พวกเขาลืมตาอ้าปาก มีอาชีพ มีรายได้ที่ดีขึ้น อีกทั้งต้นตระกูลชินวัตร มีถิ่นฐานกำเนิดอยู่ทางภาคเหนือ โดยได้ทำธุรกิจต่าง ๆ เติบโตจนเป็นกลุ่มตระกูลที่มีบทบาททางการเมืองมากกลุ่มหนึ่งทางภาคเหนือ

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ความเป็นท้องถิ่นนิยมหรือภูมิภาคนิยม เป็นการปลุกเร้าโดยนักการเมืองหรือพรรคการเมือง ให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความรู้สึกร่วมของความเป็นท้องถิ่น หรือภูมิภาคเดียวกัน เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองของกลุ่มทางการเมือง มิได้สร้างขึ้นเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นหรือภูมิภาค ซึ่งในการปลุกเร้าหรือสร้างให้เกิดความรู้สึกร่วมของประชาชนในทางการเมืองย่อมมีความแตกต่างไปในแต่ละพื้นที่ โดยที่ประชาชนต่างมีค่านิยม ความคิด ความเชื่อทางการเมืองที่แตกต่างกัน ทั้งในภาคเหนือ ภาคอีสาน หรือภาคใต้ ดังนั้นแต่ละพรรคการเมืองก็ย่อมจะต้องมีวิธีในการสร้างความรู้สึกร่วมของความเป็นภูมิภาคที่แตกต่างกัน

จากการศึกษาที่ผู้ศึกษาพยายามสร้างความเข้าใจผ่านการศึกษาถึงเรื่อง ความเป็นภูมิภาคนิยมของคนใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน (จัดตาม ประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ เรื่อง การจัดตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด ฉบับที่ 3) ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 อันได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน และแม่ฮ่องสอน กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 ได้แก่ เชียงราย แพร่ น่าน พะเยา (Royal Thai Government Gazette, 2017) ที่มีต่อพรรคไทยรักไทย เพื่อให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นภูมิภาคนิยมในทางด้านรัฐศาสตร์ ประเด็นดังกล่าวจึงนำมาสู่กระบวนการสร้างความเป็นภูมิภาคนิยมของบรรดาพรรคการเมืองต่าง ๆ โดยในงานชิ้นนี้ได้เลือกศึกษาเฉพาะในกรณีศึกษาของพรรคไทยรักไทยกับ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ด้วยเหตุผลสนับสนุนที่สำคัญ คือ พรรคไทยรักไทยถือได้ว่าเป็นพรรคการเมืองใหญ่ที่มีฐานเสียงสูงเมื่อเทียบกับพรรคการเมืองอื่น ๆ โดยสามารถครองฐานเสียงใน 8 จังหวัดภาคเหนือ (ตอนบน) ได้อย่างต่อเนื่อง โดยการศึกษาพรรคไทยรักไทยในกระบวนการสร้างความเป็นภูมิภาคนิยมและการครองฐานเสียงใน 8 จังหวัดภาคเหนือ (ตอนบน) ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นทำการศึกษาเพื่อความเข้าใจในสองประเด็นหลัก คือ ประการที่หนึ่ง ความเป็นภูมิภาคนิยมของคนใน 8 จังหวัดภาคเหนือ (ตอนบน) ที่มีต่อพรรคไทยรักไทยและประการที่สองกระบวนการสร้างความเป็นภูมิภาคนิยมที่พรรคไทยรักไทยใช้ในการหาเสียงมาโดย รวมถึงกลยุทธ์ในการหาเสียงหรือการนำเสนอ นโยบายของพรรคไทยรักไทย ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นพรรคพลังประชาชน และสุดท้ายใช้ชื่อเป็นพรรคเพื่อไทย ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พรรคไทยรักไทยสามารถครองฐานเสียงใน 8 จังหวัดภาคเหนือ (ตอนบน) ได้อย่างต่อเนื่อง จากผลของการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านๆ มา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นภูมิภาคนิยมที่มีต่อพรรคไทยรักไทยของคนใน 8 จังหวัดภาคเหนือ (ตอนบน) ของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาภูมิภาคนิยมที่ทำให้พรรคไทยรักไทยสามารถที่จะสร้างฐานเสียงสนับสนุนพรรคที่สำคัญใน 8 จังหวัดภาคเหนือ (ตอนบน) ของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษากระบวนการกล่อมเกลางานทางการเมืองของพรรคไทยรักไทย ที่เป็นปัจจัยส่งผลให้พรรคไทยรักไทยได้รับคะแนนเสียงสนับสนุนจนมีลักษณะของความเป็นภูมิภาคนิยมใน 8 จังหวัดภาคเหนือ (ตอนบน) ของประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นภูมิภาคนิยมของคนใน 8 จังหวัดภาคเหนือ (ตอนบน) ที่มีต่อพรรคไทยรักไทย และภูมิภาคนิยมที่ทำให้พรรคไทยรักไทย สามารถสร้างและรักษาฐานเสียงสนับสนุนของพรรคใน 8 จังหวัดภาคเหนือ (ตอนบน) ได้อย่างเหนียวแน่น ตลอดจนศึกษาถึงกระบวนการกล่อมเกลากองทัพการเมืองของพรรคไทยรักไทยใน 8 จังหวัดภาคเหนือ (ตอนบน) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้พรรคไทยรักไทยได้รับคะแนนเสียงสนับสนุนจนเป็นภูมิภาคนิยมในภาคเหนือ

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะพื้นที่ภาคเหนือ (ตอนบน) เท่านั้น ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน พะเยา และแม่ฮ่องสอน

ขอบเขตด้านประชากร

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อในการทำวิจัย ได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มผู้นำชาวบ้าน 2. กลุ่มข้าราชการ และ 3. กลุ่มนักการเมืองของพรรคไทยรักไทยในท้องที่ 8 จังหวัดภาคเหนือ รวมทั้งสิ้น 20 คน

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มศึกษาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2544 ถึงปี พ.ศ. 2554 โดยเริ่มตั้งแต่พรรคไทยรักไทยได้ส่งผู้สมัครลงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ครั้งที่ 22 ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2544 ถึงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ครั้งที่ 26 ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2554

ทบทวนวรรณกรรม

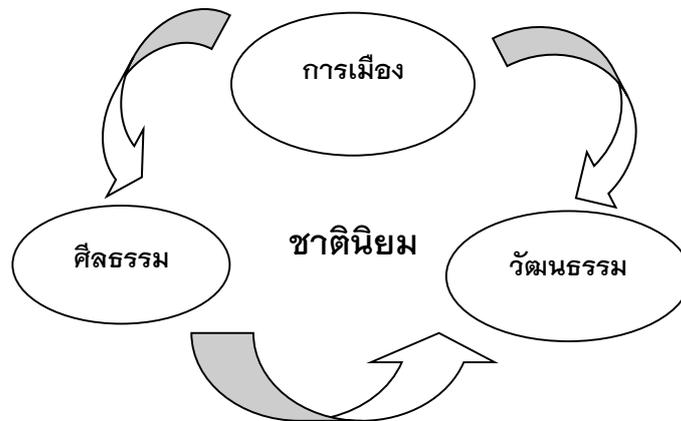
แนวคิดภูมิภาคนิยม

แนวคิดภูมิภาคนิยมและท้องถิ่นนิยม (Regionalism and Localism) มีลักษณะเป็นสังคมนิยมที่เกิดขึ้นทางสังคมวัฒนธรรม (a sociocultural construct) เป็นแนวคิดที่มาจากการศึกษาของความเป็นรัฐชาติสมัยใหม่แบบรวมศูนย์ มีลักษณะเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในรูปแบบที่มีความหลากหลาย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงมิติทัศน์ในทางสังคมวิทยา โดยความเป็นภูมิภาคนิยมและท้องถิ่นนิยม มักจะปรากฏขึ้นในรูปของการยึดเอาท้องถิ่นเป็นศูนย์กลาง เน้นสิทธิ เสี่ยง และพื้นที่ของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยกระแสท้องถิ่นนิยมเองจะเกิดขึ้นมาควบคู่กับกระแสโลกาภิวัตน์เสมอ (Pattana Kititiarsa, 2003)

โดยเมื่อกล่าวถึงความสัมพันธ์ภูมิภาคนิยม พบว่า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน และมีความเกี่ยวเนื่องกับการเมืองมาตั้งแต่ต้น ดังที่ Nithi lawasriwong (1996) ได้อธิบายไว้ว่า ท้องถิ่นนิยมหรือภูมิภาคนิยมเป็นความรู้สึกที่สังคมสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยโบราณมาแล้ว รัฐเป็นผู้สร้างหน่วยท้องถิ่น เช่น แพร่ น่าน สุโขทัย เป็นชุมชนซึ่งรัฐเข้าไปปกครองแล้วเรียกชุมชนนั้นว่า “เมือง” ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุดที่รัฐส่วนกลางจะยื่นเข้าไปถึงได้ รัฐเป็นผู้สร้างหน่วยท้องถิ่นที่เรียกว่าเมืองขึ้นแล้ว คนก็นิยามตัวเองว่าเราเป็นนครเมืองแพร่ เมืองน่าน ความเป็นท้องถิ่นส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือรัฐสูงมาก เพราะรัฐไทยมีโครงสร้างรวมศูนย์มาตั้งแต่โบราณ ครอบงำให้คนรู้สึกที่ท้องถิ่นคือ สิ่งที่รัฐกำหนดให้เป็นเรื่องการเมืองจึงแยกออกจากเรื่องท้องถิ่นนิยมหรือภูมิภาคนิยมไม่ได้ โดยนิธิ

เอียวศรีวงศ์ ได้แบ่งท้องถิ่นนิยมหรือภูมิภาคนิยมที่อยู่ในการเมืองออกเป็นสองระดับ คือ การเมืองของพลเมือง และการเมืองของนักการเมือง โดยในส่วนการเมืองของพลเมือง พบว่า ประชาชนไทยกำลังเปลี่ยนท้องถิ่นนิยมหรือภูมิภาคนิยมไปเป็นหน้าที่ (Functional) ในชีวิตจริงมากขึ้น ในการสร้างเครือข่าย หน่วยท้องถิ่นใหม่ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงของประชาชน เช่น เครือข่ายชุมชนน้ำในภาคเหนือ ซึ่งข้ามพรมแดนในรัฐของเขตจังหวัด และในส่วนท้องถิ่นนิยมหรือภูมิภาคนิยมที่อยู่ในการเมืองของนักการเมืองที่เป็นความพยายามของนักการเมือง หรือก็คือนายทุนที่มีผลประโยชน์ในท้องถิ่นในการอาศัยอารมณ์ปลุกเร้าท้องถิ่นนิยม เพื่อฐานคะแนนของตน

ท้องถิ่นนิยมหรือภูมิภาคนิยมในความเห็นของ Chai-anan Samudavanich (1996) มองว่าเป็นปรากฏการณ์อันเกิดจากการที่ระบบการเลือกตั้ง ระบบพรรคการเมืองหรือระบบรัฐมนตรี มีแนวโน้มที่จะไประดมเสียงโดยอาศัยความผูกพันขั้นพื้นฐานที่สุด คือ ความเป็นพวกเดียวกันกับขั้วเดียวกัน ความเป็นคนใต้ คนเหนือ คนอีสานด้วยกัน เพราะที่ไม่สามารถที่จะอ้างอุดมการณ์ประชาธิปไตยในการเลือกตั้งวิธีการระดมเสียงที่ดีที่สุด ไม่ได้ระดมเสียงด้วยความเป็นประชาธิปไตย แต่ระดมด้วยความเป็นพวกเดียวกัน ระบบประชาธิปไตยไทยยังอ่อนแอยังไม่พริกกำลังอ่อนแอ เพราะที่ไม่เคยเคลื่อนไหวทางการเมืองมาก่อน เมื่อระบอบการเมืองอ่อนแอ พรรคการเมืองก็จะนำไปสู่พรรคภูมิภาค เพราะพรรคไม่สามารถที่จะอ้างเอาอะไรมาระดมเสียงได้ดีเท่ากับความผูกพันกับภูมิภาคหรือท้องถิ่นการเมืองที่มีกระบวนการเลือกตั้งแบบนี้จะนำไปสู่การพริกกำลังของภูมิภาคมากกว่าการพริกกำลังของระบบประชาธิปไตย

ภาพที่ 1.1 ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมในสังคมไทย

ที่มา: Saowaluck Sukwirat (1996)

แนวคิดพรรคการเมือง

Sukhum Nuansakul (1985) ให้ความหมายของพรรคการเมืองว่า หมายถึง จำนวนกลุ่มบุคคลที่มีแนวความคิดทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ คล้ายคลึงกัน รวมกันเพื่อจุดประสงค์ที่จะส่งบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้ได้เป็นเสียงข้างมากในสภา เมื่อมีโอกาสจัดตั้งรัฐบาล และบริหารประเทศตามนโยบายที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของกลุ่ม

Goodman (1960) ให้ความหมายไว้ว่า พรรคการเมือง เป็นองค์กรของกลุ่มบุคคลที่มีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน โดยมีเป้าหมายที่จะชนะการเลือกตั้งและเข้าไปใช้อำนาจของรัฐบาล เพื่อการมีอิทธิพล สิทธิและประโยชน์ของอำนาจเหล่านั้น

ดังนั้นความหมายของพรรคการเมือง จึงสามารถสรุปตามลักษณะสำคัญของพรรคการเมืองได้ดังนี้

1. พรรคการเมืองจะต้องเกิดจากการรวมกลุ่ม และจัดตั้งขึ้นเป็นองค์กร
2. พรรคการเมืองต้องมีสมาชิกที่มีความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงอุดมการณ์ที่คล้ายคลึงกัน ไปในทิศทางเดียวกัน
3. พรรคการเมืองมีหน้าที่รวบรวมข้อเรียกร้องหรือความต้องการของประชาชน โดยประสานผลประโยชน์ของประชาชนผ่านกระบวนการเลือกตั้ง
4. พรรคการเมืองจะต้องมีจุดมุ่งหมายในการชนะการเลือกตั้ง เพื่อเข้าไปเป็นรัฐบาล หรือเข้าไปมีอำนาจทางการเมือง

บทบาทหน้าที่พรรคการเมือง

พรรคการเมืองเมื่อก่อตั้งขึ้นมาแล้วย่อมมีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมืองที่สำคัญในการทำให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง (political stability) โดยพรรคการเมืองจะทำหน้าที่เป็นสถาบันหรือองค์กรทางการเมืองเพื่อรองรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่เพิ่มขึ้นและยังได้กล่าวว่หน้าที่ของพรรคการเมืองก็คือ “การแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมและรวบรวมข้อเรียกร้องและผลประโยชน์ของประชาชน” ดังนั้น พรรคการเมืองจึงเปรียบเสมือนตัวเชื่อมระหว่างพลังทางสังคม (social forces) กับรัฐบาล พรรคการเมืองที่ก่อตั้งขึ้นมาได้มีโครงสร้างหลายรูปแบบเพื่อทำหน้าที่มากมายตามบทบาทและหน้าที่ซึ่ง Preecha Hongkrai (1981) ได้อธิบายเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมืองไว้ดังนี้

1. พรรคการเมืองมีหน้าที่ให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชน เช่น การแถลงนโยบายของพรรคในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ฯลฯ โดยผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งตีพิมพ์ วารสาร เป็นต้น
2. พรรคการเมืองมีหน้าที่ในการสรรหาบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีความคิดที่กว้างไกล ตลอดจนมีวิสัยทัศน์ในการมองปัญหา รับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นผู้เสียสละ เข้ามาเป็นผู้แทนราษฎร
3. พรรคการเมืองมีหน้าที่ในการประสานประโยชน์ของกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์เพื่อต่อรองรัฐบาลในนโยบายสาธารณะ
4. ทำให้เป็นศูนย์ทางการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และสมาชิกพรรคการเมือง ที่มีความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่คล้ายคลึงกัน และเป็นที่ยอมรับของบุคคลหลายสาขาอาชีพที่มีความคิดอาจไม่ตรงกัน ให้เข้ากันได้
5. พรรคการเมืองมีหน้าที่สร้างผู้นำทางการเมือง เพื่อให้ประเทศได้มีผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาพได้รับตำแหน่งเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษางานวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีศึกษาจากเอกสาร (Document research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสังเกตการณ์ (Observation) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key information) โดยมีประชากรที่เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับนโยบายของพรรคไทยรักไทยในภูมิภาคเหนือตอนบน

ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยจึงได้เลือกประชากรตัวอย่าง โดยใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) และแบบลูกโซ่ (Snow Ball or Chain Sampling) จำนวน 20 คน ซึ่งได้เจาะจงเลือกศึกษาตัวอย่างเฉพาะจังหวัดที่มีพื้นที่อยู่ทางภาคเหนือตอนบน อันได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน พะเยา และแม่ฮ่องสอน ซึ่งแบ่งผู้ให้ข้อมูลหลักออกเป็น 3 กลุ่ม โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้นำชาวบ้าน จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวม 8 ท่าน
2. กลุ่มข้าราชการ จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวม 8 ท่าน
3. กลุ่มนักการเมือง จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวม 4 ท่าน

แนวทางในการสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก มีประเด็นศึกษา ดังนี้คือ (1) ความเป็นภูมิภาคนิยมของคนภาคเหนือตอนบนที่มีต่อพรรคไทยรักไทย ตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน (2) ความเป็นภูมิภาคนิยมที่ทำให้พรรคไทยรักไทยสามารถสร้างฐานเสียงสนับสนุนที่สำคัญในภาคเหนือจนทำให้ชนะการเลือกตั้ง ในทางภาคเหนือตอนบน (3) กระบวนการกล่อมเกลากองทัพการเมืองของพรรคเพื่อไทยในภาคเหนือตอนบน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เอกสาร ใช้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ข้อมูลจากตำรา เอกสารวิชาการ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ บทความ ความ วารสาร และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต รวมทั้งดัชนีและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาอ้างอิงประกอบการศึกษา

2) การสัมภาษณ์ ใช้แบบสัมภาษณ์ประเภทกึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured interview) ที่ประกอบด้วยคำถามปลายเปิด อุปกรณ์บันทึกเสียง ภาพ และวิดีโอ สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์แบบต่อหน้ากับผู้ให้สัมภาษณ์ (face-to-face interaction) ในรูปของการสอบถามการสนทนากระตุ้นให้เกิดการถกเถียงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ พร้อมทั้งสังเกตผู้ตอบและสภาพแวดล้อมรวมทั้งบรรยากาศของสถานที่สัมภาษณ์อีกด้วย ซึ่งผู้วิจัยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้เกิดคุณภาพความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) และให้เป็นไปวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลจากข้อเท็จจริงที่ค้นพบรวมทั้งความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยพิจารณาตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่และบุคคล จากแหล่งเวลา คือ ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ แหล่งสถานที่ คือ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ และแหล่งบุคคล คือ ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนกันหรือไม่ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และสังเกตควบคู่กันไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสังเคราะห์ประเด็นหลักที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอข้อมูลโดยพรรณนาความ (Descriptive) พร้อมทั้งตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ประกอบตามความเหมาะสม

การนำเสนอผลการศึกษา

การนำเสนอรูปแบบเชิงคุณภาพด้วยการบรรยาย เป็นการนำเสนอด้วยความเรียงโดยพรรณนาความ (Descriptive)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาภูมิภาคนิยมในการเมืองไทยของพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยในภาคเหนือ ผลการศึกษา จำแนกตามประเด็นสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

ความเป็นภูมิกษัตริย์นิยมของคนใน 8 จังหวัดภาคเหนือ (ตอนบน) ที่มีต่อพรรคไทยรักไทย พบว่า สำหรับการศึกษากษัตริย์นิยมในการเมืองไทยของพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยในภาคเหนือ ได้แก่ ความภูมิใจ ยึดมั่น ถือน้ำ ในความเป็นพรรคของทักษิณ ชินวัตร ที่มีนโยบายประชานิยมเข้าถึงได้ง่ายและเข้าถึงความเป็นรากหญ้าความเป็นคนเมืองได้ดีกว่าพรรคการเมืองอื่น ๆ อีกทั้งยังถ่ายทอดความคิดดังกล่าวให้กับคนในท้องถิ่นของตน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ลักษณะชุมชนสังคมไทยในภาคเหนือ

ลักษณะเด่นชัดในทางสังคม และวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของชุมชนในภาคเหนือ ที่ไม่เหมือนกับภาคอื่น ๆ ก็คือ บรรดาชุมชนหมู่บ้านต่าง ๆ ที่อยู่ใต้อาณาเขตเดียวกันนั้น จะต้องมีความสัมพันธ์กันทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด มีการออกแรงร่วมกัน เกิดมีกฎเกณฑ์ และแบบแผนในการร่วมแรงกันทำเหมืองฝายมาแต่โบราณ จึงเป็นกิจกรรมที่กษัตริย์เจ้าเมือง หรือนายบ้าน จะต้องคอยควบคุมดูแล ให้มีการร่วมมือกัน จนสมัยปัจจุบัน การออกแรงร่วมมือกันทำเหมืองฝาย หรือซ่อมแซมเหมืองฝาย ก็ยังคงมีทำกันอยู่ การที่ชุมชนแต่ละแห่งต้องร่วมมือกันในเรื่องการชลประทานเหมืองฝายนี้ เป็นผลให้มีความสัมพันธ์กันทางสังคม และวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง นับว่า ทำให้เกิดโครงสร้างทางสังคม ที่กระชับใกล้ชิดดีกว่าชุมชนในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยที่เดียว (Thai Encyclopedia Project for Youth by the royal wishes of His Majesty the King, 2007) ชุมชนในภาคเหนือส่วนใหญ่กระจายกันอยู่ตามริมลำน้ำ โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางแต่ละแห่ง ไม่มีขนาดใหญ่เหมือนกับทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง แต่มักกระจายอยู่ตามพื้นที่ในหุบเขา หรือท้องถื่นใหญ่ๆ ที่มีหลายชุมชนอยู่รวมกัน มักจะสร้างวัดหรือสถูปเจดีย์ขึ้น เพื่อเป็นที่ผู้คนที่อยู่ต่างชุมชนกันมากราบไหว้ และประกอบพิธีกรรมทางศาสนา รวมทั้งมีงานประเพณีรื่นเริงกัน เมื่อถึงเทศกาลการสร้างวัดหรือพระธาตุเจดีย์ อันเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของท้องถื่นดังกล่าวนี้ (Thai Encyclopedia Project for Youth by the royal wishes of His Majesty the King, 2007) การมีสังคมและวัฒนธรรมที่คนในภาคเหนือมีลักษณะเฉพาะดังที่กล่าวมาแล้วส่งผลต่อความเป็นคนบ้านเดียวกัน กลุ่มเดียวกัน เป็นพื้นฐานในความเป็นภูมิกษัตริย์นิยม

ลักษณะชุมชนสังคมคนภาคเหนือ ที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างมากและอย่างซับซ้อนจากอดีตจนถึงยุคปัจจุบัน เนื่องจากลักษณะชุมชนมีความสัมพันธ์กับส่วนกลางมากขึ้น ซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมของคนภาคเหนือได้ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนไหวภายใต้ความรู้สึกนึกคิดหรือความเป็นภูมิกษัตริย์นิยมของกลุ่มคนหลากหลาย โดยที่อุดมการณ์ภูมิกษัตริย์นิยมแบบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อคนภาคเหนือ ล้วนแต่ได้ก่อตัวขึ้นมาอย่างชัดเจนและยังถ่ายทอดอุดมการณ์ภูมิกษัตริย์นิยมสู่คนรุ่นต่อมา

การที่ประชาชนในภาคเหนือ มีความรู้สึกร่วมกันอย่างหนึ่ง คือ การที่คนเหนือรู้สึกต่อความเป็นคนเมืองภูมิใจต่อ ศิลปะ วัฒนธรรมของตน ย่อมส่งผลต่อความเป็นภูมิกษัตริย์นิยมที่มีต่อพรรคไทยรักไทยในภาคเหนือ

อิทธิพลจากส่วนกลาง

จากสภาพเศรษฐกิจสังคม มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น สภาพเศรษฐกิจการค้าเติบโตขึ้น เกิดการขยายตัวของธุรกิจใหม่ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจการค้าขายที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชนชั้นกลางในเมือง ไม่ว่าจะเป็นภัตตาคาร ห้างสรรพสินค้า ฯลฯ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเช่นนี้ได้ทำให้เกิดกลุ่มชนชั้นกลางขึ้นในภาคเหนือมากขึ้นไปกว่าเดิมอีก ซึ่งคนเหล่านี้เองเป็นทั้งพลังการผลิต และพลังในการบริโภคที่สร้างสรรค้จรรโลงให้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมดำเนินไปได้ และก้กลุ่มชนชั้นกลางนี้เองที่เริ่มเสพข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งต้องการเห็นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและทางด้านต่าง ๆ เกิดแก่ท้องถิ่นของเขา ไม่ว่าจะเป็นถนนหนทาง การศึกษา การท่องเที่ยว เพราะความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมที่เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ได้ทำให้ความมั่นคง อนาคต และชีวิตของพวกเขาเหล่านี้ผันแปรไปตามระบบเศรษฐกิจเป็นสำคัญ (Phinyaphan Phachanalawan, 2011) ชนชั้นกลางเหล่านี้จึงมักเป็นกลุ่มคนที่ตื่นตัวและต้องการเข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของท้องถิ่นที่ตนดำรงอยู่และระบบการเมืองของตน เนื่องจากอดีตที่ผ่านมาคนภาคเหนือมีความเป็นตัวตนในลักษณะของคนเมืองสูง มีความเป็นภูมิภาคนิยมสูง รัฐจึงเข้ามาสลายความเป็นภูมิภาคนิยม ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมให้มีความเจริญก้าวหน้า อย่างเบ็ดเสร็จ โดยใช้อำนาจกลไกจากส่วนราชการเข้ามาเป็นเครื่องมือในการควบคุม เช่นการใช้ข้าราชการส่วนกลางเป็นเครื่องมือ การใช้กฎหมาย การยุบพรรคการเมือง การใช้งบประมาณ เป็นต้น

ทักษิณ ชินวัตร ผู้นำ ผู้บริหาร เจ้าของพรรคไทยรักไทย

เป็นอย่างที่รู้จักกัน ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทย มีภาพลักษณ์เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ประสบความสำเร็จในการทำธุรกิจเครือข่ายได้เข้ามาสู่เวทีการเมือง จัดตั้งพรรคไทยรักไทยในปี พ.ศ. 2544 และส่งเข้าประกวดแข่งขันและประสบความสำเร็จในการจัดตั้งรัฐบาล โดยได้คะแนนเสียงมากถึง 248 เสียง โดยทักษิณได้เป็นนายกรัฐมนตรี และยังประสบความสำเร็จมากชิ้นอีกในการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2548 ในการจัดตั้งรัฐบาลพรรคการเมืองเดียว ถึงแม้ต่อมาพรรคไทยรักไทยเกิดปัญหาการต่อต้านจนถูกยุบพรรค แต่ก็ได้สร้างพรรคพลังประชาชน และพรรคเพื่อไทยมา จนทำให้พรรคของทักษิณชนะการเลือกตั้งอีก 3 ครั้ง ส่งแกนนำพรรคขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี 4 คน ในจำนวนนี้เป็นคนในเครือข่ายตระกูลชินวัตร 3 คน ได้แก่ นายทักษิณ, นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ น้องเขย และ น.ส. ยิ่งลักษณ์ น้องสาว ทุกชัยชนะล้วนมี "เงาทักษิณ" แผงอยู่ สะท้อนให้เห็นถึงความนิยมในตัวตน-สไตส์การเมืองแบบทักษิณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับคนในภาคเหนือด้วยแล้ว ความนิยมในพรรคของผู้นำคนเหนือด้วยแล้ว อย่างไรก็ตามผลจากสัมภาษณ์ผู้วิจัยยังพบว่า ความรู้และอาชีพของผู้ถูกสัมภาษณ์มีผลต่อความนิยมในตัวผู้นำพรรค กล่าวคือ ถ้าเป็นผู้ที่มีความรู้หน่อย มักจะมีความนิยมในตัวทักษิณมาก ในขณะที่อาชีพที่มีรายได้น้อยก็ยังมีมต่อทักษิณมากเช่นกัน (Thepchai Khamphao, Interviewed, 2019)

นโยบายประชานิยมที่จับต้องได้ของพรรคไทยรักไทย

ความเป็นภูมิภาคนิยมที่มีต่อพรรคไทยรักไทย บทบาทของพรรคในประเด็นนโยบายของพรรคเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการหาเสียง และทำให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจ เชื่อมั่น ยึดมั่นถือมั่น ว่า พรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยเป็นแบรนด์ ที่การันตีในการที่นำพาเศรษฐกิจของประเทศ ท้องถิ่นให้มีความกินดีอยู่ดี เป็นนโยบายที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ ทำได้จริง เห็นผลอย่างรวดเร็ว เข้าถึงประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มคนรากหญ้า กลุ่มชาวเกษตรกรรม กลุ่มคนหาเช้ากินค่ำ อีกทั้งยังใช้เทคนิคการหาเสียงที่เข้าถึงตัวประชาชนอย่างเป็นกันเอง ทำให้พรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในภาคเหนือและปฏิเสธพรรคอื่น ๆ ที่เข้ามาหาเสียงในพื้นที่ของตน (Chonnan Srikaew, Interviewed, 2018)

ผู้สมัครพรรคไทยรักไทยและเพื่อไทย

ปัจจัยอีกประการหนึ่ง ได้แก่ตัวผู้สมัคร พรรคมีหน้าที่ในการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพื่อให้ได้ชัยชนะในการเลือกตั้ง ดังนั้น การคัดสรรตัวผู้สมัครของพรรคไทยรักไทยมักจะเป็นแบบปิด กล่าวคือ ผู้ลงสมัครจะถูกเลือกโดยคณะกรรมการบริหารพรรค เพื่อความเหมาะสมกับท้องถิ่นในแต่ละภาคส่วนของประเทศ ในภาคเหนือเองผู้สมัครโดยส่วนใหญ่มักจะเป็นคนในพื้นที่ มีความใกล้ชิดและเข้าใจประชาชน อันเป็นการได้เปรียบต่อพรรคอื่น สามารถนำเอาปัญหาของประชาชนมาเป็นข้อเสนอนโยบายได้ และนำผลการปฏิบัติตามนโยบายมาประเมินผลได้อีก แต่หลังจากที่พรรคไทยรักไทยได้รับความนิยมจากคนในพื้นที่แล้ว ปัจจัยตั้งผู้สมัครของพรรคมีคุณค่าน้อยลงไป ในสายตาของประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2548 แต่หลังจากรัฐประหารในปี พ.ศ. 2549 ความสำคัญของผู้สมัครในภาคเหนือกลับมามีลักษณะเดิม เห็นได้จากบางเขตการเลือกตั้ง มีผู้สมัครจากพรรคอื่นเข้ามาชิงเก้าอี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้สำเร็จ (Somsri Meksom, Interviewed, 2019)

ความเป็นภูมิภาคนิยมที่มีต่อพรรคไทยรักไทยของคนในภาคเหนือตอนบน คือ ความภูมิใจ ยึดมั่นถือมั่น ในความเป็นพรรคของทักษิณ ชินวัตร ที่มีนโยบายประชานิยมเข้าถึงได้ง่ายและเข้าถึงความเป็นรากหญ้าความเป็นคนเมืองได้ดีกว่าพรรคการเมืองอื่น ๆ อีกทั้งยังถ่ายทอดความคิดดังกล่าวให้กับคนในท้องถิ่นของตน

การใช้ความเป็นภูมิภาคนิยมในการสร้างฐานเสียงสนับสนุนใน 8 จังหวัดภาคเหนือ (ตอนบน) ของพรรคไทยรักไทย

การใช้ความเป็นภูมิภาคนิยมในการสร้างฐานเสียงสนับสนุนใน 8 จังหวัดภาคเหนือ (ตอนบน) ของพรรคไทยรักไทย ผลการวิจัย พบว่าพรรคไทยรักไทยในการสร้างฐานเสียงช่วงแรก ได้ใช้ความเป็นนายกคนเหนือ นายคนเมือง และผู้สมัครที่เป็นคนในพื้นที่ รวมถึงการระดมผู้สมัครที่มีฐานเสียงในพื้นที่ โดยใช้นโยบายคิดใหม่ทำใหม่ มาเป็นยุทธศาสตร์ในการสร้างฐานเสียงในภาคเหนือ ใช้ความเป็นคนเมืองในการหาเสียงในภาคเหนือ สร้างเครือข่ายประชาชนด้วยนโยบายประชานิยมที่ประชาชนรากหญ้าที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศมาเป็นฐานเสียง นโยบายที่ประสบความสำเร็จ

อย่างไรก็ดี หลังเหตุการณ์การรัฐประหารปี 2549 พรรคไทยรักไทยถูกตัดสินให้มีการยุบพรรคแต่ฐานเสียงของพรรคไทยรักไทยยังคงถูกส่งต่อให้กับพรรคพลังประชาชน เข้าชิงชัยในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2550 พรรคพลังประชาชนใช้การสร้างฐานเสียงใช้ความเป็นภูมิภาคนิยมต่อตัวทักษิณ ชินวัตร และนโยบายของพรรค อีกทั้งยังสร้างความเห็นใจที่มาจากอิทธิพลการครอบงำจากส่วนกลาง ไม่ว่าจะจากการตัดสินยุบพรรค การที่ตัวทักษิณ ชินวัตร ถูกดำเนินคดีจนต้องหนีไปต่างประเทศ มาเป็นยุทธศาสตร์หาเสียงในการเรียกร้องขอความเป็นธรรมจากประชาชน และการนำเอาผู้นำพรรคตัวจริงกลับมาบริหารประเทศ จากยุทธศาสตร์ดังกล่าวส่งผลให้พรรคพลังประชาชนได้เสียงข้างมากในการจัดตั้งรัฐบาล แต่ก็ต้องมีเหตุให้เกิดการยุบพรรค อันเนื่องมาจากกรณีทุจริตการเลือกตั้ง จนทำให้พรรคเพื่อไทยเข้ามามีบทบาทฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร แต่มีความได้เปรียบในด้านต้นทุนทางการเมือง ซึ่งประกอบด้วยฐานกำลังและฐานการสนับสนุนที่ส่งต่อมาจากพรรคไทยรักไทย เครือข่ายสมาชิก กลุ่มผู้ขึ้นชงนโยบาย และกลุ่มสนับสนุนอุดมการณ์ของพรรคที่ยังคงมีการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการมีต้นทุนทางด้านประสบการณ์การสร้างฐานเสียงด้วยแนวคิดการตลาดการเมืองมาใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และในการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 พรรคเพื่อไทยยังคงเลือกที่จะนำความสำเร็จทางนโยบายที่เคยเกิดขึ้นมาเป็นตัวสนับสนุนและสร้างความนิยมและเชื่อมั่นต่อพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยในภาคเหนือทั้งในส่วนชงนโยบายและบุคคลที่เคยประสบความสำเร็จ ประกอบกับความเชื่อวชาญที่มากขึ้นในการสร้างฐานเสียงทำให้พรรคเพื่อไทยสามารถสื่อสารกับ

ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้อย่างตรงจุดผ่านการใช้อำนาจธิปไตยนโยบายที่ยังคงเป็นรูปธรรมและง่ายต่อการทำความเข้าใจ ส่งผลให้ความสำเร็จในการเลือกตั้งของพรรคเพื่อไทยส่วนหนึ่งมาจากการใช้ความเป็นภูมิภาคนิยม (Suraphon Thiensuta, Interviewed, 2019)

ในระบบการเลือกตั้ง ระบบพรรคการเมือง ซึ่งเป็นการเมืองในระบบประชาธิปไตย มีแนวโน้มที่จะลงเสียงโดยอาศัยความผูกพันขั้นพื้นฐานที่สุดคือความเป็นคนพวกเดียวกัน บ้านเดียวกัน ความเป็นคนภูมิภาคเดียวกัน เนื่องจากความจริงของการเลือกตั้งนั้น มีวิธีการสร้างฐานเสียงที่ดีที่สุด ไม่ได้ใช้การระดมเสียงที่ความเป็นประชาธิปไตย แต่ใช้การระดมที่ความเป็นพวกเดียวกัน เพราะฉะนั้นระบบประชาธิปไตยจึงไม่สามารถสร้างคุณค่าอยู่ในภูมิภาคหรือเหนือท้องถิ่นได้

ความนิยมต่อนโยบายประชานิยมของพรรคไทยรักไทยในภาคเหนือ

พรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยได้ใช้นโยบายสร้างความนิยมต่อประชาชนโดยเฉพาะในระดับรากหญ้าซึ่งเป็นฐานเสียงจำนวนมากของประเทศ เนื่องด้วย ทักษิณชินวัตร มีถิ่นฐานอยู่ในแถบภาคเหนือ จึงมีความเข้าใจในความเป็นคนเมือง โดยเล็งประโยชน์จากคนเหนือไปถึงคนอีสานสู่สนามการเมืองระดับประเทศ ซึ่งมีลักษณะสังคมเกษตรกรรม ใกล้เคียงกับคนเมือง ในการคิดแคมเปญนโยบายต่าง ๆ การสร้างคะแนนเสียงในพื้นที่จึงใช้ความเป็นภูมิภาคนิยมในการนิยมชมชอบนโยบายประชานิยมที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นนโยบายประกันสุขภาพ นโยบายกองทุนหมู่บ้าน การพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ นโยบายจำนำข้าว ฯลฯ ซึ่งนโยบายเหล่านี้ เห็นผลในการปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว ชาวบ้านสามารถเข้าใจในความเป็นรูปธรรมจับต้องได้ของนโยบาย อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน ความนิยมชมชอบในนโยบายประชานิยมนี้ ส่งผลอย่างมากกับการสร้างฐานเสียงในภาคเหนือ

ความนิยมต่อตัวบุคคลของพรรคไทยรักไทยในภาคเหนือ

ความนิยมในตัวบุคคลที่พรรคไทยรักไทยและเพื่อไทยในภาคเหนือก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้พรรคมีลักษณะของความเป็นภูมิภาคนิยมที่ส่งผลต่อการสร้างฐานเสียงสนับสนุนในภาคเหนือ บทบาทของพรรคที่มาจากผู้นำพรรค เจ้าของพรรคไทยรักไทย นายคนเหนือ นายคนเมือง ทักษิณ ชินวัตร เป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหารจัดการพรรค การออกแคมเปญนโยบายประชานิยม สร้างความนิยมแก่คนในภาคเหนือเป็นอย่างมาก ถึงแม้ภายหลังจะมีการเปลี่ยนแปลงหัวหน้าพรรคไปแต่คนเหล่านี้ล้วนได้รับความเห็นชอบจากทักษิณ ชินวัตรให้เป็นตัวแทนได้ เช่น ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร (Somsri Meksom, Interviewed, 2019)

ในขณะที่ความนิยมของตัวผู้ลงสมัครการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ล้วนแล้วแต่ต้องผ่านความเห็นชอบมาจากพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทย ตัวผู้สมัครเองก็มีความเข้าใจในความเป็นภูมิภาคนิยมใช้ในการหาเสียง เช่น การใช้ภาษา การแต่งกายของผู้สมัคร เป็นต้น เพื่อให้เกิดความไว้วางใจจากประชาชน จนได้เสียงข้างมากในการเลือกตั้ง

กระบวนการกล่อมเกลารากการเมืองของพรรคไทยรักไทยในภาคเหนือ (ตอนบน)

กระบวนการกล่อมเกลารากการเมืองของพรรคไทยรักไทยในภาคเหนือ (ตอนบน) จนมีความเป็นภูมิภาคนิยมนั้น จากผลการเลือกตั้งในภาคเหนือตอนบนที่ผ่านมา เช่น การเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2544 พ.ศ. 2548 พ.ศ. 2550 และพ.ศ. 2554 ประสบผลสำเร็จได้ พรรคไทยรักไทยมี ทักษิณ ชินวัตร และคณะกรรมการบริหารพรรคที่มีความรู้ความสามารถในการสร้างฐานคะแนนเสียงโดยใช้กระบวนการกล่อมเกลารากการเมือง ซึ่งประกอบไปด้วย

การปลูกฝังแนวคิด ค่านิยม พฤติกรรมที่มีนโยบายประชานิยม

นับตั้งแต่การก้าวเข้าสู่เวทีการเมืองพรรคไทยรักไทยตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา พรรคไทยรักไทยได้นำเสนอมิติใหม่ให้กับการแข่งขันทางการเมืองไทยคือการให้ความสำคัญนโยบาย โดยผันแปรให้เป็นจุดขายที่ทรงพลังผ่านการนำไปใช้ปฏิบัติให้เกิดผลจริงอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบกับนโยบายดังกล่าว เป็นไปในลักษณะที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ (Chak Phanchupetch, 2006) หรือมีลักษณะเป็นนโยบายประชานิยมที่เรารู้จักกันในเวลาต่อมา

การที่พรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทย ได้ชูนโยบายประชานิยมที่มีลักษณะแตกต่างจากนโยบายประชานิยมของพรรคการเมืองอื่น ๆ ที่เคยมีมาในอดีต เหล่านี้ถูกนำมาใช้ในการหาเสียงแต่ละครั้ง เพื่อกล่อมเกล่าให้ประชาชนเกิดความนิยม ซึ่งชมความเก่งกาจสามารถของพรรคและผู้บริหารของพรรคในการสร้างสรรค์และการนำนโยบายประชานิยมไปปฏิบัติได้จริง ถูกจริตกับประชาชน นโยบายประชานิยมจึงเป็นกลยุทธ์การตลาดที่สำคัญในการกล่อมเกล่าประชาชนให้เกิดความเป็นภูมิภาคนิยมที่เกิดขึ้น

การสร้างฐานความเชื่อ ความนิยมต่อคนในภาคเหนือ รวมถึงคนในภาคอื่น ๆ ด้วยนโยบายประชานิยม ทำให้ประชาชนในภาคเหนือรวมถึงภาคอื่น ๆ ของประเทศ เชื่อมโยงว่าสิ่งที่เป็นพรรคไทยรักไทยคือ การคิดนโยบาย ทำนโยบายและเขาได้ประโยชน์ เพราะฉะนั้นผลประโยชน์ที่เขาได้รับจาก 30 บาทรักษาทุกโรค กองทุนหมู่บ้านก็เป็นสิ่งที่พูดแล้วทำ ทำแล้วเกิดประโยชน์ที่เขาสัมผัสได้จริง ๆ เพราะฉะนั้นตรงนี้เป็นจุดที่เป็นจุดแข็งและจุดขายของพรรคไทยรักไทย

การกล่อมเกล่าทางการเมืองของพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยที่ใช้ในการสร้างความนิยม คือ การใช้วาทกรรมในการกล่อมเกล่าในการสร้างความนิยม เช่น การถูกกลั่นแกล้งไล่ความจากฝ่ายตรงข้ามจนทำให้ทักษิณชินวัตรจนต้องลี้ภัยทางการเมืองออกนอกประเทศ จึงต้องต่อสู้นำเอาทักษิณกลับบ้าน และการต่อสู้เพื่อให้ได้นายกรัฐมนตรีที่มาจากทางเลือกตั้งโดยการอ้างถึงประชาธิปไตย ในช่วงที่มีการเลือกตั้งในสถานการณ์หลังการรัฐประหารในช่วงปี 2550 ซึ่งในการกล่อมเกล่าทางการเมืองด้วยข้อความเห็นใจจากประชาชนในเรื่องของการถูกกลั่นแกล้งนี้ ถูกนำมาใช้โดยผ่านการหาเสียงจากผู้ลงสมัครเลือกตั้ง ผ่านการหาเสียงอันใกล้ชิดกับประชาชนในภูมิภาค จนก่อให้เกิดเครือข่ายประชาชนในการสนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองของพรรคในเวลาต่อมา

อย่างไรก็ดี อีกส่วนหนึ่งของการกล่อมเกล่าให้เกิดความนิยมในพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยนั้นได้แก่การลงพื้นที่หาเสียงของผู้สมัคร ด้วยการใช้นโยบายผ่านตัวผู้สมัครหรือหัวหน้าคณะของผู้สมัคร รวมไปถึงการแต่งกายของผู้สมัครและคณะติดตามในการลงพื้นที่หาเสียงอย่างใกล้ชิดกับประชาชน ซึ่งสามารถเครือข่าย ครองใจประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประชาชนในระดับรากหญ้า หาเช้ากินค่ำ ที่เป็นคนส่วนใหญ่ในภูมิภาค

กระบวนการกล่อมเกล่าทางการเมืองของพรรคไทยรักไทยในภาคเหนือตอนบน พบว่า การใช้นโยบายของพรรคฯ และการอ้างเหตุการณ์ทางการเมืองในต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ผ่านการหาเสียงอย่างใกล้ชิดจากผู้ลงสมัครการเลือกตั้งของพรรคที่ใช้ภาษา การแต่งกายของคนเมือง เพื่อสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคไทยรักไทยในภาคเหนือตอนบน จนเกิดเป็นภูมิภาคนิยมที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางเมืองของไทย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและความเป็นประชาธิปไตยสู่ท้องถิ่นของตน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายประเด็นในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1. เพื่อศึกษาความเป็นภูมิภาคนิยมที่มีต่อพรรคไทยรักไทยของคนใน 8 จังหวัดภาคเหนือ (ตอนบน) ของประเทศไทย ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

ความเป็นภูมิภาคนิยมของคนใน 8 จังหวัดภาคเหนือ (ตอนบน) ของประเทศไทยที่มีต่อพรรคไทยรักไทย พอสรุปได้ว่า ความเป็นภูมิภาคนิยมที่มีต่อพรรคไทยรักไทยของคนในภาคเหนือตอนบน คือ ความภูมิใจ ยึดมั่นถือมั่น ในความเป็นพรรคของทักษิณ ชินวัตร เชื่อถือในตัว ทักษิณ ชินวัตร ที่มีนโยบายประชานิยมเข้าถึงได้ง่ายและเข้าถึงความเป็นรากหญ้าความเป็นคนเมืองได้ดีกว่าพรรคการเมืองอื่น ๆ อีกทั้งยังถ่ายทอดความคิดดังกล่าวให้กับคนในท้องถิ่นของตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wisan Srimahawaro (2011) ศึกษาเรื่อง การเมืองไทยระบบหรือคน : การพัฒนาวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พบว่า จากลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนภาคใต้ที่มีอัตลักษณ์ (Identity) ความเป็นท้องถิ่นและภูมิภาคนิยม (Localism) สูงและส่วนใหญ่มีความไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประชาธิปไตย เพราะว่า คนภาคใต้จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิทธิและการกระทำของคนอื่นแม้เห็นว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ยกย่องคนมีอำนาจโดยไม่สนใจภูมิหลังหรือที่มามากนัก เลือกรื่องที่จะใช้เงินแล้วต้องชนะเท่าไรเท่ากัน การเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดการเมืองระดับชาติ นิยมชมชอบคนที่กล้าได้กล้าเสีย การพิจารณาความผิดถูกในประเด็นทางการเมืองจะพิจารณาจากผู้ให้ข้อมูลและเป็นเรื่องของใครจะเชื่อข้อมูลของคนที่เขาเลือก เชื่อคนมากกว่าเชื่อเรื่องที่เป็นประเด็น หากมีเรื่องผิดพลาดเกิดขึ้นก็จะไม่พูดไม่วิจารณ์ปล่อยให้เรื่องหายไปเอง คนได้รักใคร่ใครใครแล้วจะไม่เปลี่ยนแปลงยกเว้นมีประเด็นหรือเรื่องเสียหายร้ายแรงก็ไม่เลือกมาอีกเลย การเลือกตั้งหากมีคนให้เงินจะรับ รับแล้วส่วนใหญ่จะลงคะแนนให้เพื่อแสดงความจริงใจและกลัวการถูกเช็คย้อนหลังโดยเชื่อว่าความลับไม่มีในโลก ไม่วันใดวันหนึ่งก็รู้ส่งผลต่ออนาคตของตนและครอบครัว ซึ่งดูจากข้อพิรุณได้ไม่ยาก วันลงคะแนนจะมีคนเช็คหน่วยเลือกตั้งเขาดูสีหน้าท่าทางก็รู้ได้ การรับเงินแล้วลงคะแนนให้สบายใจกว่า ไม่ชอบการใช้อำนาจรัฐที่มีลักษณะเจ้าขุนมูลนาย การเล่นพรรคเล่นพวกมีสูงเพราะเชื่อว่าคนอยู่เหนือทุกสิ่งทุกอย่าง เชื่อถือนักการเมืองของพรรคที่เขาเลือก เขาชื่นชอบ รักใคร่และเลือกมาตั้งแต่ต้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. เพื่อศึกษาภูมิภาคนิยมที่ทำให้พรรคไทยรักไทยสามารถที่จะสร้างฐานเสียงสนับสนุนพรรคที่สำคัญใน 8 จังหวัดภาคเหนือ (ตอนบน) ของประเทศไทย ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

การสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคไทยรักไทยของคนใน 8 จังหวัดภาคเหนือที่สำคัญคือ ความนิยมต่อนโยบายประชานิยมเป็นที่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจน ด้วยนโยบายประชานิยมที่ประชาชนคนรากหญ้าเข้าถึงได้ง่ายและทำได้จริง การเลือกใช้ตัวผู้นำพรรคที่มีความรู้ความสามารถ และคัดสรรตัวผู้สมัครที่เข้าถึงคนในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดภูมิภาคนิยมทางการเมืองของ Chai-anan Samudavanich (1996) ได้ให้ความเห็นว่า ท้องถิ่นนิยมหรือภูมิภาคนิยมเป็นปรากฏการณ์อันเกิดจากระบบการเลือกตั้ง ระบบพรรคการเมือง หรือผู้นำมีแนวโน้มที่จะไประดมเสียงของประชาชนโดยอาศัยความผูกพันขั้นพื้นฐานที่สุด คือ เป็นพวกเดียวกัน ปักข์เดียวกัน หรือเป็นคนใต้และคนอีสานด้วยกัน เพราะว่าไม่สามารถอ้างถึงอุดมการณ์ประชาธิปไตยในการเลือกตั้ง จึงทำให้ระบอบประชาธิปไตยของไทยยังอ่อนแอ ดังนั้นเมื่อระบบการเมืองอ่อนแอผู้นำพรรคการเมืองและจะนำไปสู่พรรคภูมิภาค เพราะพรรคไม่สามารถอ้างเอาอะไรมาระดมเสียงได้ดีเท่ากับความผูกพันกับภูมิภาคหรือท้องถิ่น แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Warunee Leertphan (2017) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้ ศึกษาตั้งแต่

ช่วงเวลาการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2554 พบว่า วิธีการสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้ที่สำคัญคือ หลักการขายตรง โดยมีกลุ่มเป้าหมายสำคัญ 3 ส่วน ดังนี้ (1) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้ (2) สาขาพรรคและแกนนำในภาคใต้ และ (3) ผู้นำชุมชนและประชาชนในภาคใต้ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 ทำงานประสานกันเป็นอย่างดี มีความสัมพันธ์กันในทุกมิติสาเหตุที่ทำให้พรรคประชาธิปัตย์สามารถสร้างความนิยมในภาคใต้ การสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้จนเกิดเป็นท้องถิ่นนิยมหรือภูมิภาคนิยมนั้น มีผลต่อระบบการเมืองไทยทำให้ระบบการเมืองมีเสถียรภาพ และคนได้มีความสนใจด้านการเมืองสูง ติดตามความเป็นจริงของเหตุการณ์ทางการเมืองตลอดเวลา และเป็นภูมิภาคที่มีการซื้อสิทธิขายเสียงน้อย คะแนนเสียงที่ได้รับส่วนใหญ่เกิดจากการทำงานลงพื้นที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสาขาพรรคแล้วพยายามรักษารฐานเสียงไว้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3. เพื่อศึกษากระบวนการกล่อมเกลากลุ่มเป้าหมายทางการเมืองของพรรคไทยรักไทย ที่เป็นปัจจัยส่งผลให้พรรคไทยรักไทยได้รับคะแนนเสียงสนับสนุนจนมีลักษณะของความเป็นภูมิภาคนิยมใน 8 จังหวัดภาคเหนือ (ตอนบน) ของประเทศไทย ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

กระบวนการกล่อมเกลากลุ่มเป้าหมายทางการเมืองของพรรคไทยรักไทยในภาคเหนือตอนบน พบว่า การใช้นโยบายของพรรคฯ และการอ้างเหตุการณ์ทางการเมืองในต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ตลอดจนการใช้วาทกรรมทางการเมืองเป็นจุดขาย ผ่านการหาเสียงอย่างใกล้ชิดจากผู้ลงสมัครการเลือกตั้งของพรรคที่ใช้ภาษา การแต่งกายของคนเมือง เพื่อสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคไทยรักไทยในภาคเหนือตอนบน จนเกิดเป็นภูมิภาคนิยมที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองของไทย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและความเป็นประชาธิปไตยของผู้ท้องถิ่นของตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phongmethee Chaisriha (2018) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการกล่อมเกลากลุ่มเป้าหมายทางการเมืองที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัจจัยการกล่อมเกลากลุ่มเป้าหมายทางการเมืองที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันทางการศึกษา และสถาบันทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันทางการเมือง อย่างเช่น พรรคการเมือง นโยบายของพรรคการเมือง ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย ผ่านการหาเสียงจากการเลือกตั้งด้วยการกล่อมเกลากลุ่มเป้าหมายทางการเมือง เพื่อวางรากฐานการสนับสนุนและสร้างฐานคะแนนเสียงอย่างยั่งยืน

สรุปผล

ผลการศึกษาภูมิภาคนิยมในการเมืองไทยของพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยในภาคเหนือ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1.ความเป็นภูมิภาคนิยมที่มีต่อพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยของคนในภาคเหนือตอนบน คือ ความภูมิใจ ยึดมั่นถือมั่น ที่มีต่อพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทย และยังเชื่อมั่นในความเป็นพรรคของทักษิณ ชินวัตร ที่นำเอานโยบายประชานิยมที่เข้าถึงได้ง่าย เอาใจกลุ่มคนรากหญ้า คนในท้องถิ่น รวมถึงเข้าใจความเป็นคนเมืองได้ ดีกว่าพรรคการเมืองอื่น ๆ อีกทั้งคนในพื้นที่ยังส่งถ้อยคำคิดตั้งกล่าวให้กับคนใกล้ชิดและคนในท้องถิ่นของตน

2.การสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยของคนใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน คือ การใช้ความนิยมของคนในท้องถิ่นที่มีต่อนโยบายประชานิยมของพรรค ชูเป็นประเด็นหลักในการสร้างฐานเสียง

ของพรรคฯ ในขณะที่พรรคฯ เลือกใช้ตัวผู้นำพรรคที่มีความรู้ความสามารถ และคัดสรรตัวผู้สมัครที่เข้าถึงคนในท้องถิ่นเป็นประเด็นรองลงมา

3. กระบวนการกล่อมเกลากองการเมืองของพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยในภาคเหนือตอนบนนั้นพบว่า นโยบายประชานิยมโดยพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยและการอ้างเหตุการณ์ทางการเมืองในต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยแต่ถูกอำนาจอันไม่ชอบธรรมกลั่นแกล้ง ถูกนำมาใช้ในการกล่อมเกลากองการเมืองผ่านการหาเสียงอย่างใกล้ชิดจากผู้ลงสมัครเลือกตั้งของพรรคที่ใช้ภาษาถิ่น การแต่งกายของคนเมือง ในการสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคฯ จนเกิดเป็นภูมิภาคนิยม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัย

1. การนำเอาแนวคิดภูมิภาคนิยมและท้องถิ่นนิยมสามารถนำมาพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงด้วยการกระจายอำนาจผ่านกระบวนการสำนึกจากท้องถิ่น สร้างความเข้มแข็งของพรรคการเมืองที่มาจากชุมชน

2. การสร้างฐานเสียงที่มาจากชุมชนในท้องถิ่นของพรรคการเมือง สามารถนำเอาปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นนโยบายที่ตอบสนองต่อความเป็นชุมชนได้อย่างแท้จริง มิใช่เพียงแต่การนำเสนอโยบายที่มาจากคนกลุ่มหนึ่งที่ไม่มองถึงพื้นฐานความเป็นจริง การมีนโยบายที่ตรงต่อความต้องการของประชาชน จะทำให้การประชาสัมพันธ์สร้างฐานเสียงผ่านกระบวนการกล่อมเกลากองการเมืองได้ดียิ่งขึ้น

3. การส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับแนวคิดภูมิภาคนิยม ทำให้ประชาชน ดำรงศิลปะวัฒนธรรม อนุรักษ์องค์ความรู้ท้องถิ่น รักษาอัตลักษณ์ชุมชนให้คงอยู่สืบไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษเกี่ยวกับภูมิภาคนิยมในการเมืองไทยของพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยในภาคเหนือ โดยศึกษาเฉพาะขั้นตอนของการศึกษากรณีพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยในภาคเหนือ ซึ่งภาคเหนือเป็นเพียงภูมิภาคหนึ่งของไทยเท่านั้น หากมีการศึกษาเปรียบเทียบโดยใช้แนวคิดการเมืองเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ ของไทย จะสามารถทำให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการมากขึ้น

2. สำหรับผู้ที่มีความสนใจในหัวข้อภูมิภาคนิยมในการเมืองไทยของพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทยในภาคเหนือ จากข้อจำกัดของผู้วิจัยในด้านเวลา ผู้วิจัยเห็นว่าหากศึกษาในครั้งต่อไป ควรเพิ่มช่วงเวลาการศึกษาจาก ปี พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2554 เป็นช่วงเวลา พ.ศ. 2544 การเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 หรือช่วงเวลาของการเลือกตั้งในครั้งต่อไปในอนาคต จะทำให้เห็นถึงผลที่เกิดขึ้นจากความเปลี่ยนแปลงหรือระบบการเมืองที่แตกต่างกัน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงที่มาของความนิยมชมชอบ ความรักดีของคนภาคเหนือที่มีต่อพรรคไทยรักไทย

2. เพื่อเสริมสร้างความรู้ในกระบวนการกล่อมเกลากองการเมืองของพรรคการเมืองของไทย จนส่งผลให้เกิดความนิยมต่อประชาชนในภูมิภาค

3. การวิจัยครั้งนี้ช่วยสร้างความเข้าใจถึงสาเหตุที่ทำให้พรรคไทยรักไทยสามารถสร้างฐานเสียงสนับสนุนที่สำคัญในภาคเหนือ

4. สามารถใช้งานวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางในการศึกษาเพิ่มเติมองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบพรรคการเมือง โดยใช้ พรรคพรรคไทยรักไทยเป็นกรณีศึกษา

References

- Boonmee, T. (2004). *Civil society*. Bangkok: Stream Publishing.
- Chaisrisa, P. (2018). *Policies of refinement affecting democratic political culture of the people in Chum Phae municipality*. Khon Kaen Province. *Academic and research journals Northeastern University*, 8(3), 83.
- Goodman, W. (1960). *The two party system in the United states*. New York: D. Van Nostrand Company.
- Hongkraiart, P. (1981). *Political parties and Thai political party issues*. Bangkok: Thai Wattana Panich.
- Kititiarsa, P. (2003). *Localism*. Bangkok: OS Printing House.
- Kongkirati, P. (2011). *Analyzing election results. And new government trends*. Retrieved July 1, 2016 from <http://www.matichon.co.th/mtc-flv-window.php?newsid=1311169221>
- lawasriwong, N. (1996). *Report of the Seminar on Local Popularity with Thai Society and Politics*. Nakhon Si Thammarat: Time Printing.
- Leertphan, W. (2017). *The construction of the voting base of the Democrat Party in the South*. Doctor of Political Science Thesis Urban Program Ramkhamhaeng University.
- Nuansakul, S. (1985). *Politics and government in Thailand*. Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Phachanalawan, P. (2011). *60 years Thanet Chareonmuang: Lanna Utopia and the skyline of the local office*. Retrieved January 14, 2019 from https://prachatailand.blogspot.com/2011/12/prachatai3info_22.html#_ftn43.
- Phanchupetch, C. (2006). *Thai Politics and Government: From the Sukhothai era to the Thaksin era*. Pathum Thani: Mind Publishing.
- Phanthongrak, B. (2012). *Political Marketing of Phuea Thai Party and Democrat Party in the general election, July 3, 2011*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Royal Thai Government Gazette. (2017). *Announcement of the Provincial Administration Policy Committee and Integrated Provincial Groups on Establishment of Provincial Groups and Determining Provinces as the Operations Centers of Provincial Groups*. Retrieved May 12, 2018, from http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7261.
- Samudavanich, C. (1996). *Seminar Report. Localism and Thai society and politics*. Nakhon Si Thammarat: Time Printing.
- Srimahawaro, W. (2011). *Thai Politics, Systems or People: Cultural Development and Political Participation of the People*. Journal of King Prajadhipok's Institute, 9(3), 12.
- Srisawanphob, K., & Panyanachai, N. (2004). *Thaksin on the throne of the Prime Minister*. (2nd ed.). Bangkok: Dokya Publishing.

Sukwirat, S. (1996). *Localism and regionalism in Thai society: a summary of important content from "Localism and regionalism and Thai society and politics"*. Institute of Educational Policy. Bangkok: Walailak University.

Thai Encyclopedia Project for Youth by the royal wishes of His Majesty the King. (2007). Thai Encyclopedia Project for Youth by the royal wishes of His Majesty the King. Book 18. *"Story 1: Environment and Human Settlements / Northern Thailand"*. Bangkok: Thai Encyclopedia Project for Youth with the intention of His Majesty the King.

Wachirarueangchai, N. (2004). *Election 2005, Thaksin Shinawatra's seizure of power play*. Bangkok: First Publishing.

Working Group, Shinawatra, T. (2015). *Thaksin Shinawatra Life and Work*. Bangkok: Walailaporn Klinsom Publishing.

Interviews

Khamphao, T. Interviewed on January 6, 2019.

Meksom, S. Interviewed on January 9, 2019.

Srikaew, C. interviewed on November 25, 2018.

Thiensuta, S. Interviewed on January 7, 2019.